

Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen (HYTETU) Paltamossa

Hyvinvointiaktivaattori Jenna Härkönen

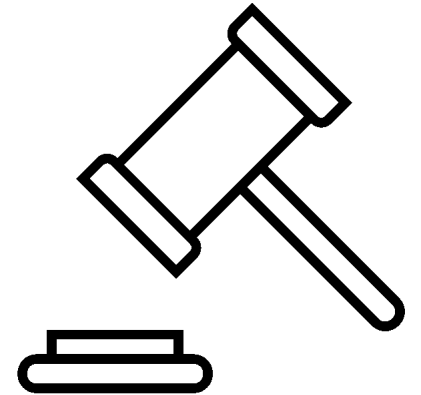
PALTAMO

Kuntien lakisääteiset tehtävät hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä

Kunnilla on kuntalain (410/2015) 1 §:n mukaisesti ” Kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla.” Myös kuntalain 37 §:ssä mukaisesti kuntastrategiassa tulee huomioida kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen.

Laissa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021) 6 §:ssä kunnille on säädetty hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä seuraavanlaisia tehtäviä.

- Ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä omassa toiminnassaan.
- Strategisessa suunnittelussa asetettava tavoitteet ja määriteltävä toimenpiteet.
- Tehtävä päätösten vaikutusten ennakoarviointi ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen kohdistuvista päätöksistä väestöryhmittäin.
- Nimettävä terveyden- ja hyvinvoinnin edistämisen vastuutaho.
- Seurattava asukkaiden elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin.
- Raportoitava valtuustolleen vuosittain hytestä ja valmisteltava valtuustokausittain hyvinvointikertomus ja –suunnitelma.
- Tehtävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä yhteisteistyötä hyvinvointialueen on tehtävä yhteistyötä ja tuettava sitä asiantuntemuksellaan sekä tehtävä yhteistyötä alueella toimivien muiden julkisten toimijoiden, yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa.
- Kunnan on edistettävä hyvinvoinnin ja terveydenedistämistyötä tekevien järjestöjen toimintaedellytyksiä ja vaikutusmahdollisuuksia.
- Osallistuttava vuosittaisiin hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä koskeviin neuvotteluihin
- Lähde: <https://www.kuntaliitto.fi/hyvinvointi-ja-sivistys/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistaminen>

Tilannekatsaus hyvinvoinnin- terveyden ja turvallisuuden edistämistyöhön

- Edellytyksiä väestön hyvinvoinnille, terveydelle ja turvallisuudelle luovat koulutus, liikunta-, ruoka- ja kulttuuripalvelut, kaavoitus, liikennejärjestelyt, turvallisuus sekä monet muut kunnan tehtävät mukaan lukien yhdistys ja muut toimijat.
- Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävä kunnassa on laaja-alainen ja poikkihallinnollinen. Hyvinvointia edistäviä toimia tehdään kunnan kaikilla sektoreilla. Lisäksi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä tehdään yhteistyössä paikallisten ja alueellisten toimijoiden kanssa. Keskeisenä yhteistyökumppanina hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä on hyvinvointialue.
- HYTE-kerroin on kannustin kunnille, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan eri osa-alueilla ja indikaattoritiedoilla mitattuna aina johtamisesta, seurannasta ja arvioinnista, resursseista ja kuntalaisten osallisuuden edistämisestä käytännön palvelualueiden tekemisiin.

→ Paltamon HYTE-kertoimen arvio vuodelle 2024 on 60 932 €, vuonna 2023 se oli 53 196 € (<https://vm.fi/valtiosuuslaskelmia>). Hyvinvointialueella omat HYTE -kerroin indikaattorit → molemmat edistävät

HYTE-kertoimen tuomaa rahaa ei ole korvamerkitty hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistyöhön.

PALTAMO

Hyvinvointiaktivaattorin työ

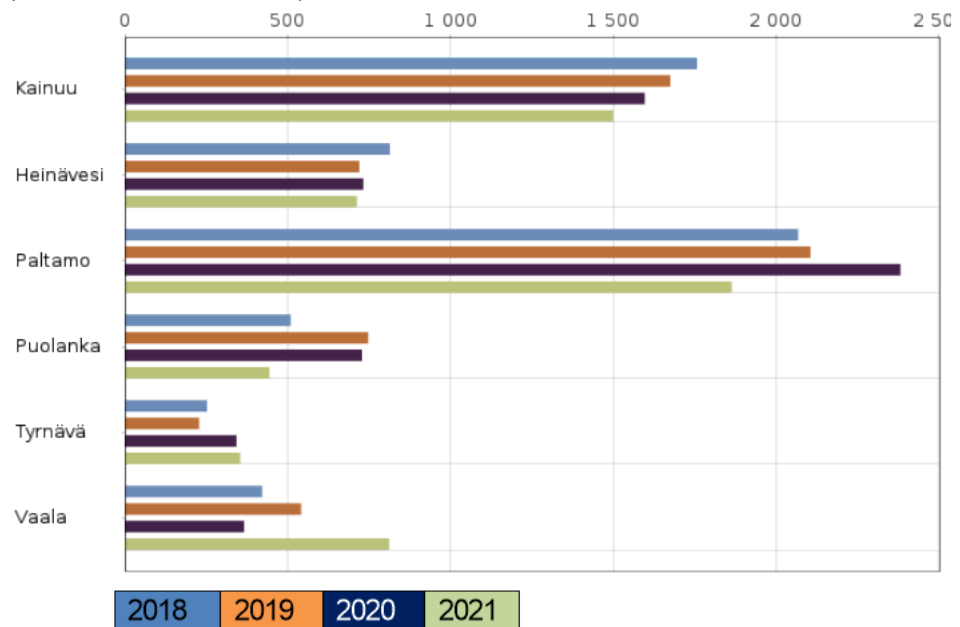
- Työhöni kuuluu hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden koordinointi ja edistäminen yhteistyössä kunnan eri sektoreiden sekä alueellisten toimijoiden kanssa. Lisäksi seuraan valtakunnallisia linjauksia, joita edistämme Paltamon kunnassa. Tehtäväni on seurata kunnan hyvinvointitilannetta ja raportoida siitä päättäjille vuosittain. [Paltamon laaja hyvinvointikertomus ja suunnitelma 2022-2025](#) sekä [hyvinvointiraportti 2022](#). → toimenpiteiden kohdistamista tarvitaan erityisesti hyvinvoinnin vajeisiin.
- Teen monipuolista yhteistyötä kunnan eri toimialojen ja muiden toimijoiden, kuten järjestöjen, yhdistysten, koulujen, varhaiskasvatuksen ja hankkeiden kanssa.
- Toimin myös Paltamon kunnan ehkäisevän päihdetyön ja järjestöyhteistyön yhdyshenkilönä.
- Tehtäviini kuuluvat Paltamon kunnan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuustyöryhmän (HYTETU) sihteerinä toimiminen. Olen myös mukana eri työryhmissä kutsuen niitä koolle, kuten Paltamon kiusaamisen ehkäisy, lasten ja nuorten ehkäisevä päihdetyö sekä Voimaa vanhuuteen -poikkisektorinen työryhmä. Viimeaikoina keskusteltu lasten ja nuorten fyysisestä toimintakyvystä ja olen selvittänyt konkreettisia toteutusvaihtoehtoja lasten ja nuorten rahaston varojen suuntaamiseksi vähävaraisten perheiden harrastuskustannuksiin (aloite).
- Lisäksi koordinoin Harrastamisen Suomen malli -hanketta Paltamossa. Vastaan myös kuntosalista ja Paltamon monitoimikeskuksen liikuntasalin salivuorovarauksista ja teen valmistelua avustuksiin ja hankehakemuksiin liittyen (Sykettä sydämeen, kuntoportaati, Kontiomäen areena, HSM). Arkeeni kuuluu myös hyvinvointiin liittyvien tapahtumien järjestelyä eri ikäryhmille yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.
- Lisäksi viestin HYTETU asioista kunnan viestintään.

Monessa mennään hyvään suuntaan ja myös kehitettävää löytyy

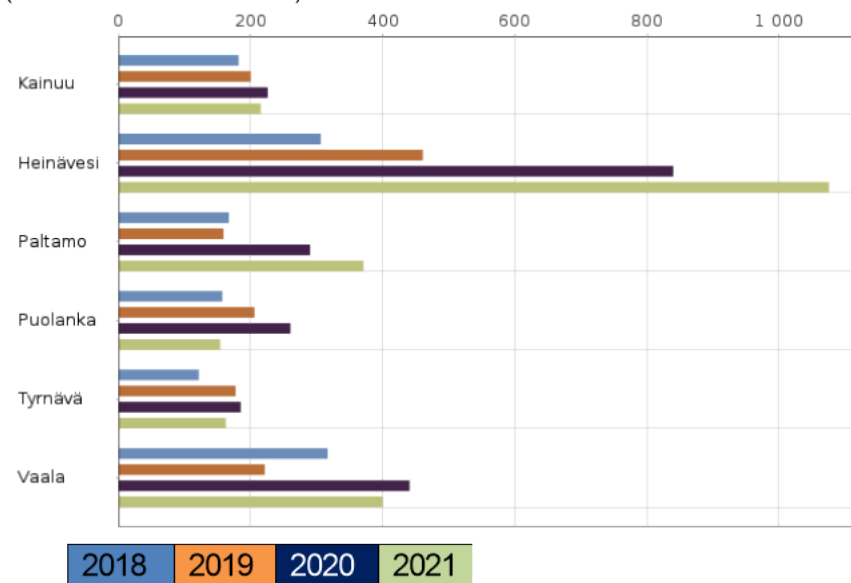

- Lasten ja nuorten psykiatrian avohoitokäynnit sekä aikuisten mielenterveys haasteet ovat Paltamossa verrattain korkeat.
- 0–17-vuotiaat lapset, joista on tehty lastensuojeluilmoitus, % -osuus vastaavan ikäisestä väestöstä on laskenut 8,3 %:iin vuonna 2021 vuonna 2020 vastaava luku oli 11,4 %.
- Paltamolaisista 4. ja 5. luokkalaisista 90,2 % kertoi olevansa erittäin tai melko tyytyväinen elämäänsä. Koulu-uupumusta heistä koki 12,1 % vuonna 2021.
- Vuonna 2021 kouluterveyskyselyn mukaan hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan yhden tunnin viikossa harrasti 22,4 % 8.–9. luokkalaisista vastaava luku vuonna 2017 oli 40 %. Myös ylipaino on noussut reilusti: Ylipaino, osuus 8. ja 9. luokan oppilaista ollen 23,6 % vuonna 2019 ja 32,8 % vuonna 2021. Move! mittaustulokset huolestuttavat.
- Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa paltamolaisista 8.–9. luokkalaisissa koki olevansa 15,2 % vuonna 2019 ja 11,5 % vuonna 2021. Suunta on oikea ja kaikkien toimet ovat tärkeitä epätoivotun asian kitkemiseksi.
- Kielteistä kehitystä tupakoimattomuudessa on havaittavissa vuoden 2019 ja 2021 kouluterveyskyselyn välillä. Korpitien koulun 8. ja 9. luokkalaisista 23,7 % ilmoittaa tupakoivansa päivittäin luvun ollessa vain 4,6 % vuonna 2019.
- Alkoholin myynti asukasta kohti 100 %:n alkoholina oli vuonna 2021 Paltamossa 11,4 litraa, Kainuussa 8,1 litraa. Myynnin määrä on kasvanut, kun muualla se laskee tai pysyy samana. Suhteessa muuhun maahan ja Kainuuseen Paltamossa alkoholin kulutus on korkein. Alkoholin käytön lisääntyminen lisää myös riskitekijöitä liikenneonnettomuuksiin, tapaturmiin ja väkivaltaan. Aikuisten alkoholinkäytöllä voi olla välillisiä vaikutuksia lasten ja nuorten hyvinvointiin.
- Nuorisopsykiatrian erikoisalan avohoitokäynnit -indikaattori ilmaisee avohoitokäynnit vuoden aikana tuhatta 13–17-vuotiasta kohti. Nuorisopsykiatrian avohoitokäynnit sisältävät erikoissairaanhoidon nuorisopsykiatrian erikoisalaan kuuluvat avohoitokäynnit kaikissa kunnallisissa sairaaloissa, sisältäen erikoislääkärijohtoiset terveyskeskussairaalat. Paltamossa 13–17-vuotiaiden nuorisopsykiatrian avohoitokäynnit 1000 vastaavan ikäistä kohti ovat kasvaneet vuodesta 2018 ollen 2067 ja 2020 vuonna 2 381 ja sittemmin vuonna 2021 vuorokauden luvun ollessa 1809. Se on verrattain vielä muihin vertailukuntiin verrattuna korkea. Koko Kainuunvastaava luku on 1 495/1000.

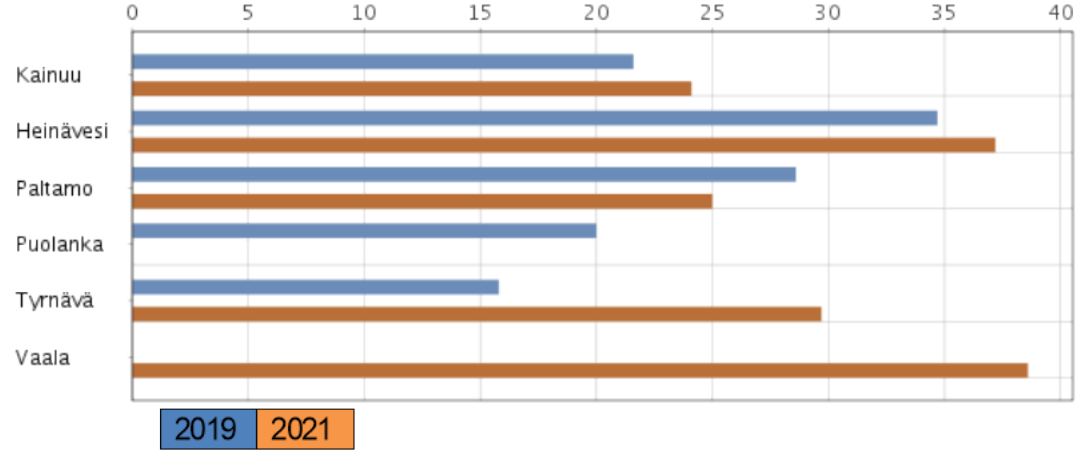
Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit, nuorisopsykiatria / 1000 13–17-vuotiasta
(Sotkanet info ind. 2484)

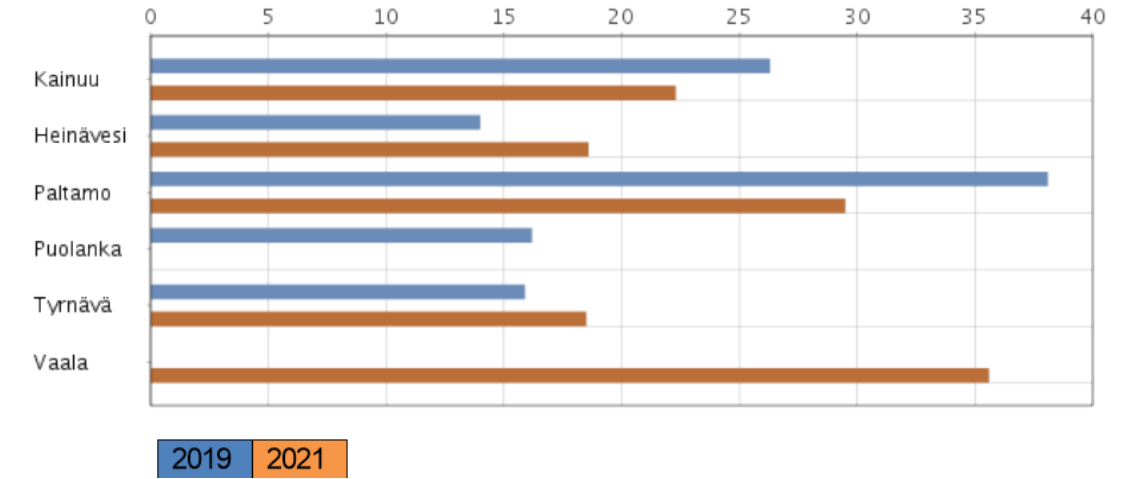
Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit, lastenpsykiatria / 1000 0–12-vuotiasta
(Sotkanet info ind. 2483)

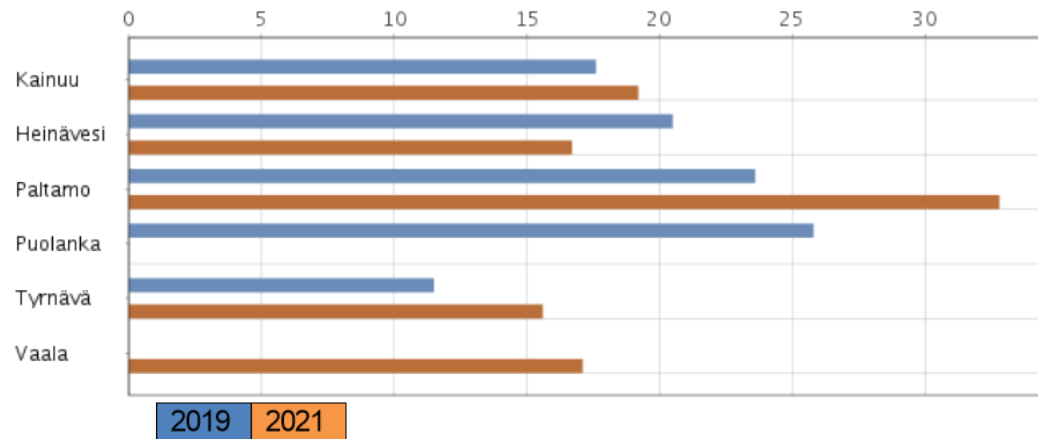
Kokee terveydentilansa keskiarvoiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista (Sotkanet info ind. 286)

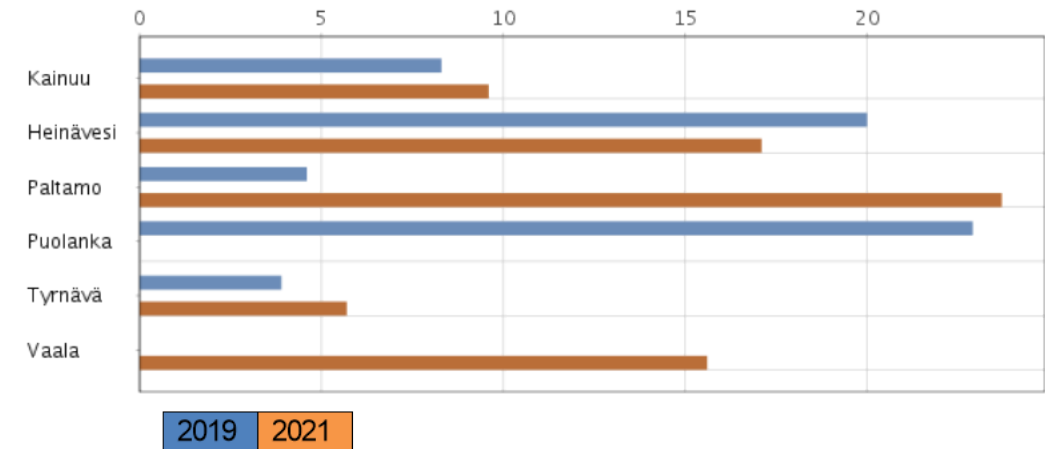
Ei syö koululounasta päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista (Sotkanet info id. 3904)

Ylipaino, % 8. ja 9. luokan oppilaista (Sotkanet info id. 3906)

Tupakoi päivittäin %, 8. ja 9. luokan oppilaista (Sotkanet info ind. 288)

Liikkumattomuuden kustannukset

- 76 % liikkuu liian vähän ja 83 % on liikaa paikallaan

- Jos 67 % liikkuisi liian vähän ja olisi liikaa paikallaan

Kunta: Paltamo

	Liikkumattomuus	Paikallaanolo
Kokonaiskustannukset ⓘ	1 121 000 €	1 323 000 €
Suorat kustannukset ⓘ	607 000 €	457 000 €
Epäsuorat kustannukset ⓘ	515 000 €	866 000 €

Kunta: Paltamo

	Liikkumattomuus	Paikallaanolo
Kokonaiskustannukset ⓘ	1 029 000 €	1 068 000 €
Kustannusten muutos ⓘ	-92 000 €	-255 000 €
Suorat kustannukset ⓘ	577 000 €	369 000 €
Epäsuorat kustannukset ⓘ	451 000 €	699 000 €

Lähde: <https://ukkinstituutti.fi/liikkuminen/liikkumattomuuden-kustannukset/kustannuslaskuri/?kunta=Paltamo&skenaario=1&hyvinvointialue=null>

PAL TAMO

Huolenaiheita:

Kainuun hyvinvointialueen nuorisovaltuuston aloite lasten ja nuorten fyysisen toimintakyvyn parantamiseksi

- Paltamossa kokoonnuttiin 28.8.2023 lasten ja nuorten toimijoiden kesken, vierailijana oli Kainuun Liikunta ry:stä Ira Liuski. Yhtenä toimenpiteenä voisi olla liikkuvan koulun ja vakan nykytila.fi arvioinnit.

Huolta herättää yläkoululaisten pitkän välitunnin vapauttaminen → lisää liikettä, mutta mahdolliset muut lieveilmiöt (tupakka, nuuska, energiajuomat, epäterveelliset naposteltavat/suun terveys) huolestuttavat. Taustalla oppilaiden karkailut kylille ja opetushenkilöstön resurssit valvoa monikompleksisista rakennusta, jossa on useita uloskäyntejä.

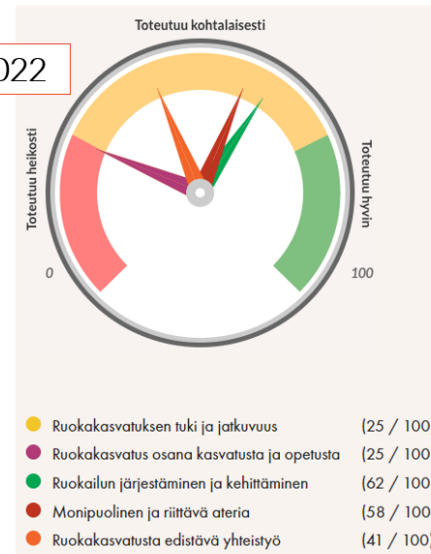
Nostoja HYTETU työstä

- Nostoja HYTETU työstä osavuosisikatsauksessa 2023
- KOKOAMINEN

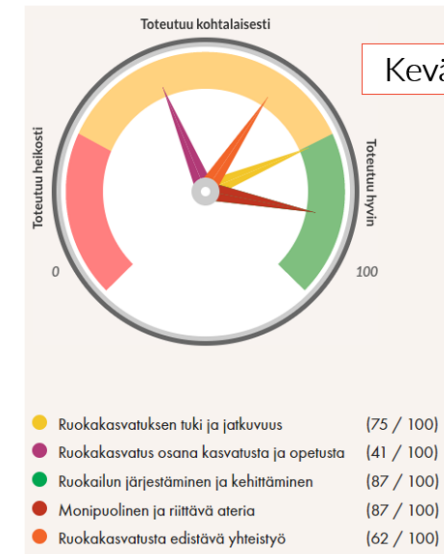

Paltamo, Korpitien koulu

Syksy 2022

Kevät 2023

5.6.2023

Voit myös tarkastella vastauksia indikaattorityökalulla osoitteessa:
<https://nykytila.fi/tulokset/?id=482> ja <https://nykytila.fi/tulokset/?id=754>

MAISTUVA KOULU

2

PALTAMO

Tulevaa ja meneillään olevaa

PALTAMO

- Voimaa vanhuuteen ohjelmassa avoin ulkoiluystävä tapaaminen ke 27.9.2023 klo 10–12 kunnantalolla.
<https://www.paltamo.fi/ajankohtaista/tapahtumat/ulkoiluystavatapaaminen-27.9.2023-klo-10-12-kunnantalolla.html>
- Toimintakykyä liikunnalla webinaarit yhteistyössä Kainuun Hyvinvointialueen kanssa - osallistua voi omalta koneelta tai kunnantalolla kokousta Salmelassa:
<https://www.paltamo.fi/ajankohtaista/tapahtumat/nivelrikko-ja-liikunta-toimintakykya-liikunnalla-webinaarisarian-1.-webinaari.html>
- **ke 11.10.2023 klo 14–15 Nivelrikko ja liikunta**
ke 25.10.2023 klo 14–15 Pysytään pystyssä - voima- ja tasapainoharjoittelu ikääntyneille
ke 1.11. 2023 klo 14-15 Selkä- ja niskahartiaseudun kipujen omahoito
to 29.9 Vie vanhus ulos kampanjaan liittyen vierailu Reuma/tules yhdistykseen.
- Harrastamisen Suomen mallin harrastukset alkavat –ilmoittautumisia on otettu ja toteutuksista sovittu toimijoiden kanssa. Palveluostosopimukset työn alla.
- Järjestöjen yleisavustukset ovat juuri käsitelty. Kohdeavustus aikataulusta sovittu syys-lokakuulle
- Khall 26.06.2023 § 130 valtuustoaloite lasten ja nuorten rahaston varojen suuntaamiseksi vähävaraisten perheiden harrastuskustannuksiin
[Dynasty tietopalvelu : Paltamon kunta \(oncloudos.com\)](#)
Liite: [2023260-7-12772.PDF \(oncloudos.com\)](#)
- Kuntoporrashankehakemus on valmistelussa. Hakemus tulee jättää Oulujärvi Leaderille lokakuun loppuun mennessä. Haettava avustus 65 % ja kunnan omavastuu 35 %.
- Sykettä sydämeen -hankkeen syksyn kurssit käynnissä ja tarjolla on myös liikuntaneuvontaa. Kurssit:
<https://www.paltamo.fi/ajankohtaista/tapahtumat/alkusyksyn-liikuntatarjontaa.html>
Liikuntaneuvonta: <https://www.paltamo.fi/ajankohtaista/tapahtumat/syketta-sydameen-hankkeen-liikuntaneuvontaa.html>
Perheliikuntaretki Vuokatin SuperParkkiin ja Megazoneen la 4.11.2023 klo 10-15.
<https://www.paltamo.fi/ajankohtaista/tapahtumat/perheliikuntaretki-superparkiin-ja-megazoneen-4.11.2023.html>
- Tulossa marraskuussa myös OMT Fysioterapeutti Lauri Uskin luennot.
- Korpikansa seikkailee kiertue Paltamoon 20.11.2023 yhteistyössä Kainuun Liikunnan kanssa.
- Kuntosalin käyttäjäkyselyyn on ollut mahdollista vastata 10.9.2023 saakka sähköisesti ja kirjallisesti kuntosalilla. Tehdään koontia palautteista ja kehitetään toimintaa mahdollisuuksien mukaan palautteista saadun tiedon perusteella.
- Kiusaamisen ehkäisyn työryhmässä keskusteltu erilaisuus viikosta alkuvuoteen 2024. Valmistelua teemoihin liittyen.
- Paltamon perusopetuksessa on otettu käyttöön SOPU-toiminta (sovitaan puhumalla). Kyseessä on malli, jolla pyritään ennaltaehkäisemään ja puuttumaan mahdollisiin kiusaamistilanteisiin. Soppu tiimiin on nimetty tietyt opettajat, jotka selvittelevät mahdollisia kiusaamistilanteita ja ovat yhteydessä huoltajiin sekä sopivat jatko tapaamisesta asian seuraamiseksi. Lisäksi lukuvuosisuunnitelmiin on jalkautettu 1x/kk Mieli ry:n Hyvän mielen koulu -mallin mukaisia toimia (tunne- ja vuorovaikutustaitoja).
- Hyvän mielen aamukahvit ke 8.11.2023 klo 8.30–9.30. Tavoitteena kohdata kuntalaisia ja madaltaa kynnystä mielenterveyden aiheista. HYTETU-ryhmän jäsenet ovat tervetulleita mukaan.
8.30 Alkaen aamukahvit tarjolla ja Sykettä sydämeen hankkeen aamuherättely 9.00 Mielenterveyttä tunnetaidoilla avoin luento 30min kokousta Salmelassa hyvinvointiaktivaattori
- Erilaisia palvelun tarjoajia on ollut hyvinvointialueudistuksen myötä tarjoamassa palveluitaan.
  - Terve-päivä elintapaohjaus sovellus, jossa kunta ostaa palvelun tarjoajalta digitaalisen elintapaohjauksen. 20h/3900 alv 0% Voisi sopia esim. seuraavaan hankehakemukseen yhdeksi toiminnaksi. Haasteena tavoittaa kuntalaiset, kun elintapaohjauksen tarpeet usein konkretisoituvat hyvinvointialueen puolella, esim. kansanterveyshoitajat yms. ammattilaiset, jotka tapaavat asiakkaita kasvotusten. -Seurana –palvelu veteraaneille, niitä Paltamossa on kotona asuvina kuitenkin vähän.

Tulevaa

- Osallistava budjetointi – olisiko Paltamossa tähän kiinnostusta? Mahdollinen summa tulisi viedä talousarvioon ja pohtia mihin pudjetointia kohdennettaisiin.

- Valtakunnalliset linjaukset:

Vaikutusten ennakoarvionnin käyttöönottoa suositellaan ja lakikin siihen velvoittaa – Paltamossa vaikutusten ennakoarvionti ei ole vielä käytössä.

-Tähän tarvitaan valtuuston päätös, ensi askel on lapsivaikutusten ennakoarvionti. Vaatii henkilöstön osaamisenkehittämistä ja enemmän aikaresurssia valmistelutyöhön. Ennakoarvionnin pohjat ovat valmiina sähköinen hyvinvointikertomus.fi sivustolla.

- Siirtyminen hyvinvointiraportoinnissa hyvinvointikertomus.fi työkalun käyttöön – kuntien vähimmäistietosisältöasetus reilusta 60 indikaattorista, joita kuntien tulee käyttää hyvinvointitiedon osoittimina.
→ mahdollisesti seuraava hyvinvoinnin vuosiraportti 2024

Toiveita päättäjille

- Huomioithan päätöksissä hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen – mahdollista vaikutusten ennakoarviontia voi pohtia etukäteen, esim. vaikutukset kuntalaisiin erit. haavoittuvassa asemassa olevat sekä resurssien riittävyteen.
- HYTETU työn resurssit ovat rajalliset ja osa-alueita on paljon.
- Tiedolla johtaminen perustuu indikaattoreihin (HYTETU raportit) → toimenpiteiden kohdentamista tarvitaan hyvinvoinnin vajeisiin → sosioekonomiset terveyserot ja ääripäiden erkaantuminen → tarvitaan edellytyksien luomista näihin.

KIITOS!

PALTAMO

Otsikko

Leipäteksti

PAL TAMO